

Dílo: Lolita (V. Nabokov)

Předmět: ČJ - rozbor děl

Přidal(a): Monika

Rozbor díla: Lolita

Základní údaje o díle

- **Literární žánr:** román (psychologický, kontroverzní, postmoderní)
- **Literární druh:** epika
- **Literární forma:** próza
- **Rok vydání:** 1955 (první vydání v USA)
- **Překlad:** originál je v angličtině; v češtině přeloženo mnohokrát, původní jméno hrdinky ponecháno jako „Lolita“
- **Určení čtenářům:** složitějším čtenářům, zájemcům o psychologické romány, kontroverzní témata, moderní literaturu, literární kritice a lingvistice

Téma

- Zakázaná vášeň, posedlost a destruktivní láska.
- Hranice mezi nevinností a vyspělostí, zneužití moci a manipulace.
- Etické a morální dilemata v mezilidských vztazích.
- Současně zamyšlení nad samotným významem jazyka, literární formy a lidské identity.

Hlavní myšlenka

- Román zkoumá tabuizovaná témata s neobvyklým literárním stylem, zdůrazňuje lidskou

složitost a konflikty.

- Vyprávění Humberta Humberta poukazuje na destruktivní síly posedlosti, které zničí všechny zúčastněné.
- Nabokov ukazuje, že literatura může být zároveň uměním a výpovědí o temných stránkách lidské psychiky.

Námět

- Příběh muže středního věku, učenice a literáta, který zamiluje a sexuálně zneužívá dvanáctiletou dívku Lolitu.
- Román je založený na fiktivním deníkovém zápisu a zpovědi Humberta Humberta, který detailně vykresluje průběh jejich složitého vztahu.
- Nabokov se inspiroval nejen svými literárními a lingvistickými znalostmi, ale i veřejnými diskusemi o morálce a umění.

Motivy

- Posedlost a její ničivý dopad na život jedince i ostatních.
- Dvojí tvář nevinnosti a vyzrálosti.
- Vlastní selhání a ztráta morálního kompasu.
- Význam jazyka, iluze a reality v lidském vnímání.
- Konflikt mezi společenskými normami a individuálními touhami.

Kompozice a struktura

- Formálně strukturováno jako deník či zpověď, složená z kapitol, které mají chronologickou, ale i epizodickou povahu.
- Román má tři části, sledující různé fáze vztahu Humberta a Lolity, včetně retrospektivních návratů a předtuch.
- Nabokov používá bohaté stylistické prostředky, metaforu, hru se slovy a ironii, které narušují lineární vyprávění a posilují hlubší témata.

Vypravěč a úhel pohledu

- Humbert Humbert, hlavní postava a vypravěč, vypráví příběh v první osobě.
- Jeho vyprávění je zaujaté, někdy nespolehlivé, plné racionalizací a sebemlžení.
- Tato subjektivita vyvolává u čtenáře morální dilemata a nutí jej zpochybňovat pravdivost popisů.

Jazyk a styl

- Jazyk vysoce literární, bohatý na obrazy, aluze a hříčky se slovy.
- Styl střídá nostalgii, vášeň, sarkasmus i melancholii.
- Nabokov mistrně manipuluje slovem, evokuje atmosféru i rámuje morální otázky.
- Psaní je vrcholně poetické i intelektuální, někdy až dekadentní.

Charakteristika postav

- **Humbert Humbert** – Protagonista, inteligentní, vzdělaný, ale zvráceně posedlý Lolita jako symbolem ztracené nevinnosti i vlastní zkázy. Konfliktní a nejednoznačná postava, která svým pohledem zpochybňuje čtenářovu morálku.
- **Dolores „Lolita“ Hazeová** – Dvanáctiletá dívka, kterou Humbert kolonizuje svým šíleným zamilováním. Je sama často manipulativní a komplikovaná, přesto představuje čistou a kontroverzní postavu nevinnosti i dospívání.
- **Charlotte Hazeová** – matka Lolity, snažící se udržet rodinu nad vodou. Symbol staromódních hodnot a nepochopení situace. Humbertova první manželka.
- **Clare Quilty** – tajemný muž, který se stává Humbertovým rivalem a protějškem, symbol ztráty kontroly a nebezpečí.

Časoprostor

- **Místo:** Spojené státy americké, především různé městské i venkovské lokality.
- **Čas:** 50. léta 20. století.

Stručný obsah díla

Román popisuje komplikovaný a kontroverzní vztah učence Humberta Humberta a mladé dívky Lolity, kterou si bere za objekt své vášně a posedlosti. Jeho vyprávění, plné vnitřních monologů, je zároveň zpovědí o morálních a psychologických limitech. Humbert se snaží skrýt svou temnou stránku, ale současně ji odhaluje ve svých denících. Příběh končí Humbertovým pádem a Lolitiným útekem, což podtrhuje tragiku jejich vztahu i nemožnost úniku před následky.

Podrobný děj (rozšířený)

Příběh začíná Humbertovým příjezdem do Spojených států, kde se usazuje a setkává s mladou, energickou Lolitu Hazeovou, dcerou své přítelkyně Charlotte. Humbert si ji okamžitě idealizuje a plete svoji lásku s posedlostí. Vzniká mezi nimi složitý a problematický vztah, ve kterém se střídá náklonnost s manipulací a závislostí.

Humbert se žení s Lolitinou matkou Charlotte, aby zůstal blízko dívce, ale po Charlotteině předčasné smrti je nucen převzít úlohu opatrovníka. Postupně přebírá nad dívkou kontrolu a oba cestují různými městy USA, což je zpočátku jakoby dobrodružství, ale postupně se všechny její aspekty stávají destruktivními.

Lolita se projevuje jako dospívající dívka s vlastní vůlí, která postupně nabývá na síle a vzdoruje Humbertově posedlosti. Mezitím Humbert svádí boj se svými pocity viny, rozumem a iracionální vášní, kterou si nedokáže ovládnout.

Objevuje se Clare Quilty, záhadný muž, který představuje profesora, rivala i nebezpečného protivníka Humberta, což představuje další konflikt a komplikaci v příběhu. Quilty symbolizuje temné stránky a hrozby, které Humberta pronásledují.

Děj je protkán Humbertovými filozofickými úvahami, retrospektivami, dalšími monology a reflexemi o umění, lásce i morálce. V průběhu vyprávění čtenář získává pohled na Humbertovu osobnost, jeho slabosti, úmysly a nekonečný vnitřní rozpor.

Konec románu je dramatický — Humbert odhaluje Quiltyho, ale Lolita od něj nakonec odejde, čímž symbolicky uzavírá svůj osud. Humbert končí ve vězení, psaní svých vzpomínek a zpovědí, přičemž jeho příběh zůstává otevřený diskusi a kontroverzím.

Vlastní zhodnocení

Román **Lolita** je výrazným literárním dílem 20. století, které míchá brilantní jazyk, hlubokou psychologii a kontroverzní téma do jedinečného celku. Nabokov obratně manipuluje se slovy a výrazy, aby vytvořil příběh, který zůstává fascinující i po mnoha čteních. Osobně oceňuji hlavně jazykovou krásu a zároveň morální složitost příběhu, který nutí čtenáře k nepříjemným otázkám o etice, touze a zneužití. Dílo je nadčasové, ač kontroverzní, a stále vyvolává silné literární a společenské debaty.